

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje Vesmírny program Únie a zriaďuje Agentúra Európskej únie pre vesmírny program a ktorým sa zrušujú nariadenia (EÚ) č. 912/2010, (EÚ) č. 1285/2013, (EÚ) č. 377/2014 a rozhodnutie č. 541/2014/EÚ

[COM(2018) 447 final – 2018/0236(COD)]

(2019/C 62/08)

Spravodajca: **Raymond HENCKS**

Konzultácia	Európska komisia, 12.7.2018 Rada, 13.7.2018
Právny základ	článok 304 ZFEÚ
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	2.1.2018
Prijaté v pléne	17.10.2018
Plenárne zasadnutie č.	538
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	189/3/2

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európska únia sa môže pochváliť veľkými úspechmi vo vesmírnom sektore. Prostredníctvom svojich vesmírnych programov pomáha riešiť niektoré veľké výzvy celosvetového významu, najmä v oblasti zmeny klímy, bezpečnosti a zlepšenia podmienok každodenného života občanov, pričom si zachováva zvrchovanosť a svoju strategickú nezávislosť od iných kozmických mocností.

1.2. EHSV podporuje Úniu v jej ďalšom úsilí, aby mohla zostať nezávislou kozmickou mocnosťou. Schvaľuje, aby boli vyčlenené finančné prostriedky zodpovedajúce jej ambíciám, a to hlavnú referenčnú sumu vo výške 16 mld. EUR, čo je podľa EHSV minimálne finančné krytie. EHSV opakovane zdôrazňuje svoju požiadavku, aby sa spoločne s Európskou investičnou bankou našli nové možnosti financovania na podporu projektov v oblasti vesmírneho výskumu, vývoja a výroby pre súkromné podniky, MSP a začínajúce podniky.

1.3. Pokiaľ ide o špecifické ciele európskeho vesmírneho programu, EHSV víta, že okrem neustáleho rozvoja dvoch hlavných častí, Galileo a Copernicus, poskytuje Únia čoraz väčšiu autonómiu a kapacity dohľadu nad kozmickým priestorom a sledovaniu tohto priestoru s cieľom chrániť vesmírnu infraštruktúru pred nebezpečenstvami vyplývajúcimi z nespočetného množstva odpadu, ktorý krúži okolo Zeme. Víta tiež novú iniciatívu týkajúcu sa systému Govsatcom, ktorá reaguje na potreby v oblasti zabezpečenej európskej satelitnej komunikácie.

1.4. EHSV však konštatuje, že Únia veľmi málo informuje svojich občanov o výhodách, ktoré činnosti Spoločenstva v oblasti kozmického priestoru prinášajú pre spoločnosť a hospodárstvo. Navrhuje vytvoriť vhodnú kampaň, aby si občania uvedomili pridanú hodnotu európskych vesmírnych aktivít, ktoré sa stali neodmysliteľnou súčasťou ich každodenného života a ktoré podporujú tvorbu pracovných miest, rast a investície a sú pre nich prínosom z hľadiska bezpečnosti.

1.5. Zároveň sme stále veľmi ďaleko od maximalizácie prínosov vesmíru pre európske hospodárstvo. Príležitosti, ktoré ponúka program pre pozorovanie a monitorovanie Zeme a využitie obrovského množstva údajov, ktoré sa prostredníctvom tohto programu získavajú, sa do značnej miery nevyužívajú. EHSV vyzýva, aby sa spustili kampane zamerané na informovanie a zvyšovanie povedomia potenciálnych príjemcov, najmä v námornom odvetví a poľnohospodárstve.

1.6. Na medzinárodnej scéne je európsky vesmírny sektor vystavený veľmi silnej konkurencii, pretože činnosti v oblasti kozmického priestoru majú čoraz viac komerčný charakter, keďže súkromný sektor sa v čoraz väčšej miere zapája do trhov mimo Únie. Z toho vyplýva, že je nevyhnutné zvýšiť význam vnútorného trhu a uplatňovať zásadu európskej preferencie vo vesmírnom sektore.

1.7. Ak si chce Európa zoči-voči čoraz väčšiemu počtu nosných rakiet a veľmi silnej konkurencii udržať nezávislý prístup do kozmického priestoru, potrebuje konkurencieschopné nosné rakety prispôsobené komerčnému a inštitucionálnemu trhu. EHSV nabáda Komisiu, aby hľadala spôsoby, ako podporovať výskum a európsku infraštruktúru na vypúšťanie nosných rakiet.

1.8. EHSV odhaduje, že futuristický projekt ťažby a opätovného využívania prírodných zdrojov mimo obežnej dráhy Zeme (tzv. *space mining*), v ktorom sa jeden členský štát stal priekopníkom, si zasluhuje, aby Únia pozorne sledovala jeho vývoj s cieľom zachovať jasnú európsku pridanú hodnotu.

2. Úvod

2.1. EÚ rozvíja od deväťdesiatych rokov 20. storočia politiku v oblasti kozmického priestoru zameranú na nezávislosť od iných kozmických mocností, a to najmä prostredníctvom rozvoja programov a aplikácií v kľúčových priemyselných odvetviach, ako sú komunikácie, bezpečnosť, záchranné služby, navigačné systémy, informácie, vysielanie podujatí, zmena klímy, predpoveď počasia a pod.

2.2. EÚ vďaka Európskej vesmírnej agentúre (ESA) už disponuje rozsiahlou sieťou satelitov a má svoj vlastný prístup do vesmíru, a to z Guyany, odkiaľ štartujú európske nosné rakety. Členské štáty ESA⁽¹⁾ zase majú vlastné vesmírne agentúry a svoje programy, výskumné centrá, zariadenia a rozsiahle priemyselné kapacity. Väčšinou ony rozbiehajú vesmírne iniciatívy, ktoré potom prevezme EÚ alebo ESA.

2.3. Únia sa zapája najmä do navrhovania, celkového financovania a využívania nasledujúcich vesmírnych programov, pri ktorých preberá celkovú zodpovednosť za realizáciu, a to aj v oblasti bezpečnosti:

- **Galileo** je prvou infraštruktúrou satelitnej navigácie a určovania polohy s vysokou presnosťou, špeciálne navrhnutá na civilné účely, poskytovaná užívateľom bezplatne;
- **Copernicus** poskytuje údaje získané pozorovaním Zeme a zahŕňa šesť oblastí: pozorovanie krajiny, morského prostredia, atmosféry, zmeny klímy, ako aj riadenie mimoriadnych situácií a bezpečnosť;
- **EGNOS** je celoeurópsky systém 3 satelitov, ktorého cieľom je zlepšiť kvalitu otvorených signálov vysielaných existujúcimi globálnymi systémami satelitnej navigácie a poskytovať presnejšie geolokalizačné údaje;
- **SST** (*space surveillance and tracking*) je systém dohľadu nad kozmickým priestorom a sledovania približne 780 000 kusov vesmírneho odpadu na obežnej dráhe okolo Zeme;
- **Govsatcom** je služba vládnej satelitnej komunikácie (na civilné aj vojenské použitie), ktorá sa považuje za jeden z prvkov globálnej stratégie pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Únie;

2.4. Komisia v súčasnosti zverila vývoj a rozmiestnenie vesmírnej infraštruktúry do rúk ESA, ktorá je zodpovedná za rozmiestnenie infraštruktúry pre Galileo, zatiaľ čo agentúra EÚ so sídlom v Prahe – Agentúra pre európsky GNSS (GSA) – má za úlohu podporiť prienik systému Galileo na trh. ESA spravuje aj časť operácií programu Copernicus.

2.5. Európsky kozmický priemysel zamestnáva viac než 231 000 osôb, z toho 41 333 v konštrukčnom odvetví, a vytvára pridanú hodnotu, ktorá v roku 2017 dosiahla podľa odhadov Komisie 53 až 62 miliárd EUR.

3. Návrh Komisie

3.1. Navrhovaný vesmírny program je reakciou na priemyselnú stratégiu, ktorú predseda Juncker predstavil vo svojej správe o stave Únie v roku 2017, a na oznámenie z 26. októbra 2016 s názvom Stratégia pre Európu v oblasti kozmického priestoru.

⁽¹⁾ ESA má 22 členských štátov EÚ. V Rade guvernérov ESA zasadajú národné orgány zodpovedné za vesmírnu politiku v týchto krajinách: Belgicko, Česká republika, Dánsko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Írsko, Luxembursko, Maďarsko, Nemecko, Nórsko, Poľsko, Portugalsko, Rakúsko, Rumunsko, Spojené kráľovstvo, Španielsko, Švajčiarsko, Švédsko a Taliansko. Kanada sa tiež zúčastňuje na práci rady a zapája sa do niektorých projektov v rámci dohody o spolupráci. Slovinsko je pridruženým členom. Sedem ďalších členských štátov EÚ uzavrelo dohody o spolupráci s ESA: Bulharsko, Cyprus, Chorvátsko, Litva, Lotyšsko, Malta a Slovensko.

3.2. Nasledujúce právne predpisy:

- nariadenie (EÚ) č. 1285/2013 o zriadení a využívaní európskych systémov satelitnej navigácie Galileo a EGNOS,
- nariadenie (EÚ) č. 377/2014, ktorým sa zriaďuje program Copernicus,
- rozhodnutie č. 541/2014/EÚ, ktorým sa zriaďuje rámec na podporu dohľadu nad kozmickým priestorom a sledovania tohto priestoru (SST), a
- nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 912/2010 o zriadení Agentúry pre európsky GNSS,

sa zrušujú a nahrádzajú týmto nariadením, ktorým sa stanovujú spoločné pravidlá pre všetky zložky programu, týkajúce sa predovšetkým rozpočtového príspevku a rozpočtových mechanizmov, finančných ustanovení, verejného obstarávania, riadenia a bezpečnosti. V tomto nariadení sa stanovujú aj určité pravidlá, ktoré sú osobitné pre každú z týchto zložiek.

3.3. Agentúra pre európsky GNSS (GSA), ktorá zodpovedá za spustenie prevádzky novej generácie systémov satelitnej navigácie (GNSS), sa stáva Agentúrou Európskej únie pre vesmírny program, ktorej úlohou je prispievať k realizácii programu, najmä pokiaľ ide o bezpečnosť, komunikačnú činnosť a propagáciu, ako aj o činnosti spojené s uvádzaním služieb poskytovaných programami Galileo a EGNOS na trh.

3.4. Cieľom nového vesmírneho programu je:

- poskytovať vysokokvalitné, aktuálne a v prípade potreby aj zabezpečené údaje,
- maximalizovať sociálno-ekonomické prínosy;
- posilniť bezpečnosť Únie a jej členských štátov;
- podporovať úlohu Únie na medzinárodnej scéne ako jedného z popredných aktérov.

3.5. V návrhu nariadenia sa celkové rozpočtové prostriedky pridelené na všetky činnosti Únie v oblasti vesmíru vrátane výskumu na roky 2021 – 2027 stanovujú na 16 miliárd EUR (v porovnaní s 12,6 miliardy EUR na roky 2014 – 2020). Toto finančné krytie predstavuje hlavnú referenčnú sumu v súlade s medziinštitucionálnou dohodou z 2. decembra 2013 o rozpočtovej disciplíne, a je rozdelené takto:

- Galileo a EGNOS 9,7 mld. EUR,
- Copernicus 5,8 mld. EUR,
- SST/Govsatcom 0,5 mld. EUR.

3.6. Nové nariadenie sa zaoberá aj rôznymi formami spolupráce a partnerstiev medzi zainteresovanými stranami, ako aj vzťahmi s medzinárodnými organizáciami a tretími krajinami.

3.7. Komisia každý rok podá Európskemu parlamentu a Rade správu o implementácii vesmírneho programu na základe dohodnutých ukazovateľov výkonnosti.

3.8. Okrem toho sa má program hodnotiť aspoň raz za štyri roky. Komisia oznámi závery hodnotení spolu so svojimi pripomienkami Európskemu parlamentu, Rade, ako aj EHSV a Výboru regiónov.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. V prvom rade treba uznať, že EÚ sa môže pochváliť tým, že vo vhodnom čase vyvinula svoju vlastnú politiku v oblasti kozmického priestoru, a že je teda v súčasnosti nezávislá od ostatných kozmických mocností, vrátane tých, ktoré sa kedysi považovali za spoľahlivých partnerov, ale medzičasom sa stali nevypočítateľnými.

4.2. EHSV podporuje Úniu v jej ďalšom úsilí, aby mohla zostať nezávislou kozmickou mocnosťou a aby vyčlenila primerané prostriedky na konsolidáciu svojich technických predností. Kozmický sektor je sektorom, ktorý si vyžaduje značné finančné zdroje. Bez zodpovedajúceho rozpočtu sa nedá vyvíjať ambiciózna vesmírna politika.

4.3. Možno preto len uvítať, že v návrhu nariadenia sa pre Úniu plánujú vyčleniť finančné prostriedky zodpovedajúce jej ambíciám, konkrétne finančné krytie programu vo výške 16 miliárd EUR, ktoré predstavuje minimálnu „hlavnú referenčnú sumu“. Z toho vyplýva, že Parlament a Rada, ako aj Komisia pri vypracovaní návrhu rozpočtu, sa zaväzujú, že sa neodchýlia od tejto sumy o viac ako 10 % počas celého obdobia trvania programu (s výnimkou mimoriadnych okolností). EHSV

opakovane zdôrazňuje svoju požiadavku, aby sa spoločne s Európskou investičnou bankou (EIB) našli nové možnosti financovania na podporu projektov v oblasti vesmírneho výskumu, vývoja a výroby pre súkromné podniky, MSP a začínajúce podniky, napríklad v oblasti nanosatelitov, miniaturizovaných pohonných systémov, predĺženia životnosti satelitov, nových aplikácií na pozorovanie Zeme atď.

4.4. Okrem toho by sa výskum a vesmírne inovácie, ktoré je bezpodmienečne nutné posilniť, ak sa chce Únia udržať na čele pokroku, mohli financovať prostredníctvom programu Európsky horizont v rámci pracovného programu Vedúce postavenie v oblasti podporných a priemyselných technológií, ktorý disponuje rozpočtom 13,5 miliardy EUR.

4.5. V tejto súvislosti možno len odobriť skutočnosť, že Spojené kráľovstvo aj po brexite chce požiadať, aby bolo aj naďalej zapojené do európskeho vesmírneho programu. EHSV však vyjadruje poľutovanie nad tým, že len 20 zo súčasných 28 členských krajín Únie je členmi ESA.

4.6. Pokiaľ ide o špecifické ciele vesmírneho programu, EHSV schvaľuje, že nové aplikácie a nové služby zohľadňujú vývoj v oblasti autonómnych vozidiel, drónov, robotov a internetu vecí (Galileo) a kladú v záujme ľudstva dôraz na monitorovanie zmeny klímy (napríklad antropogénnych emisií CO₂ a skleníkových plynov), na využívanie pôdy na podporu poľnohospodárstva, pozorovanie polárnych oblastí, lesné a vodné hospodárstvo, ako aj na detekciu malých objektov (napríklad lodí) s cieľom sledovať nelegálny obchod (Copernicus).

4.7. EHSV tiež podporuje návrh dať SST väčšiu autonómiu a kapacity s cieľom chrániť vesmírne infraštruktúry a Zem pred vesmírnymi hrozbami a vyvíjať nové činnosti v oblasti sledovania kozmického odpadu a extrémnych kozmických poveternostných javov vyplývajúcich zo slnecnej aktivity, ako aj asteroidov a komét (objekty v blízkosti Zeme). Otázka kozmického odpadu sa priamo týka viac ako 60 krajín, ktoré v súčasnosti vlastnia a prevádzkujú satelity. Toto sledovanie kozmického priestoru má skutočne zásadný význam vzhľadom na riziko poškodenia kľúčovej infraštruktúry, ktorá ovplyvňuje každodenný život občanov, a s ním spojené výpadky služieb, nepríjemnosti a hospodárske straty.

4.8. Nová iniciatíva týkajúca sa systému Govsatcom reaguje na potreby v oblasti zabezpečenej európskej satelitnej komunikácie (hraničný dozor, námorná komunita, policajné misie, civilná ochrana, humanitárna pomoc, vonkajšia činnosť EÚ a pod.) a umožní zlepšiť bezpečnosť budúcich zabezpečených telekomunikačných systémov a služieb a dosiahnuť nezávislosť Európy v tejto oblasti, čo EHSV schvaľuje.

4.9. Únia sa teda môže pochváliť veľkými úspechmi vo vesmírnom sektore. EHSV však konštatuje, že Únia veľmi málo informuje svojich občanov o výhodách, ktoré kozmický priestor prináša pre spoločnosť a hospodárstvo. Mnohí občania si neuvedomujú, že keď používajú napríklad svoj mobilný telefón alebo smartfón, sledujú navigáciu, pozerajú satelitnú televíziu, cestujú, či už po súši, po vode alebo letecky, respektíve keď si vyberajú hotovosť, využívajú vesmírne služby. Treba teda prostredníctvom vhodnej informačnej kampane zabezpečiť, aby si občania uvedomili, že európske vesmírne činnosti sú neodmysliteľnou súčasťou ich každodenného života, podporujú tvorbu pracovných miest, rast a investície, a sú pre nich prínosom z hľadiska bezpečnosti.

4.10. Zároveň sme stále veľmi ďaleko od maximalizácie prínosov vesmíru pre európske hospodárstvo. Príležitosti, ktoré ponúka program pre pozorovanie a monitorovanie Zeme a využitie obrovského množstva údajov, ktoré sa prostredníctvom tohto programu získavajú, sa do značnej miery nevyužívajú. EHSV vyzýva, aby sa spustili kampane zamerané na informovanie a zvyšovanie povedomia potenciálnych príjemcov, najmä v námorníctve a poľnohospodárstve.

4.11. Ako upozorňuje Komisia, vesmírny sektor musel čeliť určitým ťažkostiam v súvislosti s najímaním vhodných pracovníkov. EHSV sa nazdáva, že vesmírna veda by mala byť začlenená do vzdelávacieho systému a univerzity členských štátov by mali byť informované, aby poskytovali možnosť magisterského štúdia v odbore inžinierstvo v oblasti kozmického priestoru.

4.12. Na medzinárodnej scéne bude musieť európsky vesmírny sektor obstať vo veľmi silnej konkurencii, keďže činnosti v oblasti kozmického priestoru majú čoraz viac komerčný charakter vzhľadom na čoraz väčšie zapojenie súkromného sektora. Veľkí európski aktéri vykonávajú najväčšiu časť svojich aktivít mimo Európy. Z toho vyplýva, že je nevyhnutné zvýšiť význam vnútorného trhu a uplatňovať zásadu európskej preferencie vo vesmírnom sektore.

4.13. Ako konštatuje Komisia, vesmír je však zároveň súčasťou globálneho hodnotového reťazca, ktorý čelí významným zmenám posúvajúcim tradičné hranice kozmického sektora. Takzvaný „New Space“ zásadne mení kozmický sektor, a to nielen z hľadiska technológií, ale aj z hľadiska obchodných modelov. Preto je mimoriadne dôležité, aby Únia aktívne podporovala celý kozmický sektor, najmä výskum a vývoj, začínajúce podniky a inkubátory spoločností pôsobiace v tomto sektore. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že Komisia sa v predkladanom nariadení obmedzuje na oznámenie, že vesmírny program podporuje spoluprácu medzi podnikmi vo forme vesmírnych centier spájajúcich na regionálnej a vnútroštátnej úrovni aktérov z kozmického a digitálneho sektora, a to bez ďalšieho spresnenia ich fungovania a financovania.

Jeden takýto projekt „New Space“ by sa mohol zamerať na rozvoj hospodárstva vesmírnych zdrojov (*space mining*), ktorého cieľom je ťažba a opätovné využívanie prírodných zdrojov mimo obežnej dráhy Zeme. Asteroidy môžu napríklad obsahovať nikel, platínu, železo či kobalt. NASA odhaduje hodnotu pásma asteroidov medzi Marsom a Jupiterom (v ktorom sa nachádza viac ako milión asteroidov) na 700 triliónov dolárov. Tieto zdroje by sa dali buď prepraviť na Zem, alebo využiť priamo vo vesmíre ako zdroj energie pre satelity či na budovanie základní na prieskumné cesty do hlbšieho vesmíru.

4.14. Luxembursko je po Spojených štátoch druhou krajinou na svete, ktorá má právny rámec umožňujúci prieskum a komerčné využívanie vesmírnych zdrojov, proti ktorému niektorí protestujú. EIB sa tiež zapojila do tohto projektu poradnou misiou, podobne ako ESA, ktorá má poskytovať stanoviská a usmernenia prostredníctvom svojich služieb finančného poradenstva v oblasti inovácií.

4.15. EHSV sa domnieva, že Únia by sa mala užšie zapájať do výskumu v rámci *space mining* z technického, finančného a právneho hľadiska, a mala by dozerieť, aby si tento projekt udržal jasnú európsku pridanú hodnotu, keďže sa už k nemu pripojili aj iné organizácie alebo podniky z USA, arabských krajín alebo Ázie.

4.16. Ak si chce Európa udržať nezávislý prístup do kozmického priestoru, potrebuje nosné rakety prispôbené komerčnému a inštitucionálnemu trhu. Opätovne použiteľné rakety predstavujú mimoriadne sľubný pokrok, ktorým sa znížia náklady a čas rotácie medzi letmi. Na komerčnom trhu naďalej vládne veľmi silná a niekedy nekalá konkurencia. EHSV nabáda Komisiu, aby hľadala spôsoby na podporu výskumu a európskej infraštruktúry na vypúšťanie nosných rakiet, so zreteľom na to, že je nevyhnutné, aby si Európa zachovala nezávislý prístup do vesmíru.

4.17. Hoci podľa ZFEÚ je určenie služieb všeobecného záujmu v kompetencii jednotlivých členských štátov, nijako to neovplyvňuje právomoc Únie vymedziť takéto služby na svojej úrovni, ak sa to javí ako potrebné na dosiahnutie cieľov Únie. EHSV sa zasadzuje za to, aby inštitúcie Spoločenstva uznali, že existujú služby všeobecného záujmu na úrovni Spoločenstva a že takéto služby sú potrebné v oblastiach, kde môže činnosť EÚ lepšie umožniť dosiahnuť jej ciele, ako je to zjavné v prípade vesmírneho sektora.

V Bruseli 17. októbra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER